

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1936 kl. 11.30 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) m. m.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft de till utskottets handläggning från båda kamrarna den 15 januari 1936 hänvisade propositionerna nr 12 och 13.

I propositionen nr 12 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 och till lag om ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm.

I propositionen nr 13 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga likaledes nedan intagna förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft dels den i anledning av propositionen nr 12 väckta motionen nr 289 i andra kammaren av herr *Ossbahr m. fl.*, dels ock den i anledning av propositionen nr 13 väckta motionen nr 290 i andra kammaren av herrar *Ossbahr* och *Hassler*.

I motionen II: 289 hemställas, »att riksdagen måtte

dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 12 i vad den avser förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm,

dels ock för sin del besluta, att 13 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) måtte erhålla följande lydelse:

Val av *stadsfullmäktige* skall förrättas tredje söndagen i september månad.

Beträffande Stockholms stad gäller vad särskilt är stadgat.»

I motionen II: 290 hemställas, »att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 13 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen».

I fråga om de skäl, som ligga till grund för vederbörande propositioner, får utskottet hänvisa till de till dessa fogade utdragen av statsrådsprotokollen för den 9 januari 1936. Beträffande motiveringen för motionerna får utskottet hänvisa till vederbörande motioner.

Val av landstingsmän skall enligt kommunala vallagen förrättas tredje söndagen i september eller i stad, där magistraten så beslutar, närmast därförut infallande lördag; under vissa villkor kan valet dock utsättas till annan dag under tiden från och med den 13 till och med den 30 september. Valet må, där beslut härom vederbörligen fattats, äga rum jämväl å dagen närmast efter eller närmast före sagda dag.

Val av stadsfullmäktige skall, med undantag för Stockholm, enligt kommunala vallagen förrättas under tiden från och med den 13 september till november månads utgång. Valet må bestämmas att äga rum å två på varandra följande dagar. Stadsfullmäktige kunna besluta, att valet skall äga rum å samma dag som landstingsmannaval för staden. I sådant fall skola valen förrättas i samband, så att tillfälle beredes väljare, som äga utöva rösträtt vid båda valen, att samtidigt avgiva sina röster.

Val av stadsfullmäktige i huvudstaden skall enligt lagen om kommunalstyrelse i Stockholm förrättas i mars månad å dag, som magistraten utsätter. Mandattiden för stadsfullmäktige i huvudstaden räknas — i olikhet med övriga städer — från och med den 1 april det år, då valet skedde.

Val av elektor (för utseende av förstakammarledamöter) för stad, som icke deltagit i landsting, skall förrättas å samma dag som och vid gemensam förrättning med val av stadsfullmäktige. Mandattiden för elektor räknas för Stockholms stad från och med den 1 april det år, under vilket valet skedde, och för annan stad från och med den 1 januari året näst efter valet.

I samband med den allmänna kommunallagsrevisionen år 1930 anhöll riksdagen, i enlighet med förslag av konstitutionsutskottet (utlåtande nr 30), i skrivelse till Kungl. Maj:t bland annat, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning angående ändringar i bestämmelserna om tiden för landstingsmannaval samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I sitt utlåtande i ämnet hade konstitutionsutskottet framhållit, att värdet av ett preliminärt sammanräkningsförfarande väsentligen minskades, därest val av viss karaktär icke samtidigt ägde rum. Det vore därför önskvärt, att bestämmelserna om valdag vid landstingsmannaval ändrades i sådan riktning, att garantier vunnes för att omförmälda val komme att, utom möjligen i vissa av särskilda skäl betingade fall, hållas å samma dag inom hela riket.

Vid 1934 års riksdag beslöts villkorligt — under förutsättning att ett såsom vilande antaget förslag till ändrad lydelse av § 24 riksdagsordningen definitivt genomfördes — ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen, innebärande rätt för väljare att vid val till riksdagens andra kammare avlämna sin valsedel i annat valdistrikt än det han tillhör samt med hänsyn härtill andrakammarvalens obligatoriska förläggande till en och samma dag för hela riket, för ordinarie andrakammarval tredje söndagen i september. Frågan om underlättande på motsvarande sätt av valdeltagandet vid de kom-

munala valen, främst landstingsmannavalen, och vid elektorsvalen ansågs för det dåvarande böra anstå och göras till föremål för ytterligare övervägande.

I samband med antagandet av ny kommunalförfattning för Stockholm hemställde föregående års riksdag, i enlighet med konstitutionsutskottets förslag (utlåtande nr 19), i skrivelse till Kungl. Maj:t om särskild utredning av frågan om stadsfullmäktigevalens i huvudstaden förläggande till september månad samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen gåve anledning. I sitt utlåtande i ämnet hade konstitutionsutskottet bland annat framhållit, att det ur allmän synpunkt kunde anses motiverat, att den för de kommunala valen i övrigt genomförda principen, att de skola förrättas på hösten ett och samma år, även vunne tillämpning på stadsfullmäktigevalen i Stockholm.

De i propositionerna framlagda förslagen innebära i huvudsak, att såväl landstingsmannavalen som stadsfullmäktigevalen i rikets samtliga städer, alltså även i Stockholm, skola förrättas å en och samma dag, tredje söndagen i september månad, att mandattiden för stadsfullmäktige i huvudstaden skall räknas från och med den 1 oktober det år, då valet skett, samt att mandatperioden för förstakammarelektorer för Stockholm skall börja den 1 januari året näst efter valet liksom för övriga städer.

Det förhållande, som ursprungligen föranlett införandet i kommunalförfattningen för Stockholm av en bestämmelse om att stadsfullmäktigevalen i huvudstaden skola äga rum i mars månad, nämligen den sena tidpunkten för röstlängdens justering, föreligger icke längre. Den förebragta utredningen visar, att invändningarna emot förläggandet av dessa val till september månad — en ändring som även förordats av Stockholms stadsfullmäktige — icke böra utgöra hinder för en eljest ur allmän synpunkt motiverad lagändring i fråga om valdagen, även om det i och för sig kunde vara för staden förenat med vissa fördelar att få bibehålla nuvarande ordning. Utskottet tillstyrker alltså att stadsfullmäktigevalen i huvudstaden förläggas till samma tid som övriga stadsfullmäktigeval.

Valen av stadsfullmäktige i rikets övriga städer hava allt oftare kommit att förläggas till senare delen av september. I städer av olika storleksordningar och belägna inom vitt skilda delar av landet, till antalet överstigande hälften av rikets samtliga, förrättades de senaste stadsfullmäktigevalen tredje söndagen i september, gemensamt med landstingsmannaval. Även i fråga om landstingsmannavalen å landsbygden lärer det icke med fog kunna göras gällande, att tredje söndagen i september mindre väl skulle lämpa sig som enda valdag för dem än för ordinarie andrakammarval. Att göra sagda dag till obligatorisk valdag för båda dessa slag av val är redan ur enhetlighetens synpunkt av betydelse. Genom tredje söndagen i september såsom gemensam

*Utskottets
yttrande.*

valdag för samtliga landstingsmän-, stadsfullmäktige- och elektorsval ökas också värdet av det preliminära sammanräkningsförfarandet, förebygges en allt för uttänjd valstrid och underlättas ett framtida införande av institutet röstning å annan ort för dessa vals vidkommande.

Förläggas stadsfullmäktigevalen och därmed även elektorsvalen för Stockholm till september månad är det en naturlig konsekvens härav, att mandatperioden för elektorerna i huvudstaden liksom för övriga städer räknas från och med den 1 januari året efter valet.

I fråga om förslaget att mandattiden för stadsfullmäktige i huvudstaden efter valtidsens omläggning skall börja redan 1 oktober, finner utskottet att genom detsamma hänsyn tagits till de invändningar, som eljest med visst fog kunnat från stadens sida framföras mot reformen. Överståthållarämbetet och stadsfullmäktige hava ock förordat denna lösning.

Utskottet hemställer alltså,

- A 1) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 12, ville antaga följande

a) **F ö r s l a g**

till

L A G

om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Häri genom förordnas, *dels* att 19 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 skall upphöra att gälla, *dels ock* att 11, 13 och 15 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

11 §.

Val av *landstingsmän* skall förrättas tredje söndagen i september månad.

13 §.

Val av *stadsfullmäktige* skall förrättas tredje söndagen i september månad.

15 §.

Val av *kommunalfullmäktige*, *municipalfullmäktige* eller *kyrkofullmäktige* må bestämmas att äga rum å två på varandra följande dagar. I valdistrikt på landet skall endera dagen vara en söndag. Har val av kommunalfullmäktige bestämts att äga rum samma dag som landstingsmannaval, må kommunalfullmäktigeval dock icke äga rum jämväl å annan dag. Beslut om valets bestämmande till särskilda dagar fattas beträffande val av kommunalfullmäktige av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunal-

stämman, beträffande val av municipalfullmäktige av municipalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av municipalstämman samt beträffande val av kyrkofullmäktige av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1937.

b) Förslag

till

LAG

**om ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337)
om kommunalstyrelse i Stockholm.**

Härigenom förordnas, att 12—14, 17 och 39 §§ lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

12 §.

Stadsfullmäktige väljas för fyra år (tjänstgöringsår), räknade från och med den 1 oktober det år, då valet skedde.

Om val — — — särskilt stadgat.

13 §.

För val — — — inom valkrets.

Vid valkretsindelning — — — särskilda valkretsarna.

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av magistraten uppgjort förslag, stadsfullmäktige göra framställning hos överståthållarämbetet. Utan föregående framställning må överståthållarämbetet förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts stadsfullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

14 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när stadsfullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen.

Kallelse till — — — noggrant utsättas.

17 §.

Ordinarie sammanträden skola av stadsfullmäktige hållas i oktober månad å första helgfria dag samt i övriga månader med undantag av juli och augusti å dag, som fullmäktige äga bestämma.

Vid sammanträde — — — erforderligt, revisorssuppleanter.

Extra sammanträde — — — det nödigt.

39 §.

Borgarråden väljas — — — varje borgarråd.

Begäres omröstning — — — avgör lotten.

Avgår borgarråd — — — uppehålla tjänsten.

Borgarråd åtnjuter — — — enskilt uppdrag.

De i 38 § c) omförmälda ledamöterna av stadskollegiet jämte lika många ersättare för dem skola stadsfullmäktige årligen bland sig välja å första sammanträdet i oktober månad för tiden intill nästa val. Sker ej valet proportionellt, skall bestämmas den ordning, i vilken ersättarna skola inkallas till tjänstgöring.

Om skyldighet — — — är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1937 men medför ej rubbning i de val av ordförande och vice ordförande i stadsfullmäktige samt de i 38 § c) omförmälda ledamöterna av stadskollegiet jämte ersättare för dem, vilka förrättats i dittills gällande ordning.

Å första stadsfullmäktigsammanträdet i april 1937 skall förrättas val av nyss angivna funktionärer för tiden till den 1 oktober 1938.

År 1938 skall val av stadsfullmäktige äga rum.

Stadsfullmäktige, vilka valts enligt hittills gällande bestämmelser, skola frånträda sina befattningar den 30 september 1938.

2) att motionen II: 289 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under A 1) hemställt.

B 1) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 13, ville antaga följande

F ö r s l a g

till

L A G

**angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 26 november 1920 (nr 796)
om val till riksdagen.**

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Elektorer för stad som icke deltagar i landsting väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter valet.

För Stockholms — — — särskilda valkretsarna.

Indelningen i — — — Konungens befallningshavande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1937.

De för Stockholms stad enligt hittills gällande bestämmelser för tiden till den 1 april 1939 valda elektorerna skola frånträda sina befattningar med utgången av år 1938.

2) att motionen II: 290 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under B 1) hemställt.

Stockholm den 27 februari 1936.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar Reuterskiöld, Hallén, Strömberg, Sandegård, Källman, Carl Lindmark, Rydberg*, John Björck*, Hagström, Nils Andersson, Carlström, Borg*, Persson i Trången*, Lindskog, Olsson i Mora, Vougt, Ewald Lindmark, Ossbahr, Svensson i Landskrona* och Nilsson i Göteborg.*

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Olsson* i Mora.

2) av herr *Lindskog*, som med instämmande av herrar *Carl Lindmark*, *Carlström* och *Ewald Lindmark* anfört följande:

»Enligt kommunala vallagen må kommunalval äga rum å två på varandra följande dagar. Denna möjlighet skulle enligt det kungl. förslaget försvinna i fråga om landstingsmannaval och stadsfullmäktigeval och därmed även i fråga om elektorsval i städer, som ej deltaga i landsting. Däremot skulle enligt förslaget kommunal-, municipal- och kyrkofullmäktigeval fort-

farande kunna förrättas å två på varandra följande dagar. De skäl, som kunna anföras för nu gällande regels bibehållande beträffande sistnämnda slag av val, kunna emellertid med ännu större styrka anföras beträffande landstingsmänna- och stadsfullmäktigevalen, eftersom dessa enligt förslaget obligatoriskt skola företagas vid gemensam förrättning. Syftemålet med det kungl. förslaget — att öka värdet av det preliminära sammanräkningsförfarandet vid landstingsmannavalen, att förebygga en alltför uttänjd valstrid vid dessa val samt vid stadsfullmäktige- och elektorsvalen och att underlätta ett framtida införande av institutet röstning å annan ort för sagda vals vidkommande — skulle icke heller i någon mån förfelas, om möjligheten bibehölles att förrätta landstings- och stadsfullmäktigevalen (och därmed också elektorsvalen) förutom å den föreslagna obligatoriska valdagen, tredje söndagen i september, jämväl å dagen närmast före sagda dag. Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande propositioner nr 12 och 13 icke kunnat av riksdagen bifallas, i anledning av sagda propositioner i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i vallag och kommunallag, att samtliga landstingsmänna- och stadsfullmäktigeval skola äga rum tredje söndagen i september månad samt, där så vederbörligen bestämmes, jämväl å dagen närmast före sagda dag.»

3) av herr Ossbahr, som yrkat a) bifall till motionen II: 289 av herr Ossbahr m. fl. och b) avslag å propositionen nr 13.